

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

สินค้าหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของความเป็นไทย สะท้อนถึงความประณีต ความพิถีพิถันในการประดิษฐ์สินค้า และแสดงถึงภูมิปัญญาของชาวบ้านที่สร้างสรรค์ผลงานออกมา โดยจังหวัดเชียงใหม่ถือเป็นศูนย์กลางแห่งหัตถกรรมไทยภาคเหนือ และอาจกล่าวได้ว่าเป็นเมืองที่มีการผลิตสินค้าพื้นบ้านมากที่สุดในประเทศไทย โดยสินค้าที่มีชื่อเสียง ได้แก่ เครื่องเงิน เครื่องเงิน เครื่องจักรสาน เครื่องปั้นดินเผา ไม้แกะสลัก และของที่ระลึกต่าง ๆ แต่สิ่งหนึ่งในศิลปหัตถกรรมของเชียงใหม่ที่จะลืมไม่ได้เลย นั่นก็คือ “ร่มเชียงใหม่” ซึ่งบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของความเป็นเชียงใหม่ อันแสดงให้เห็นถึงที่มาของวัฒนธรรมพื้นบ้าน และชีวิตความเป็นอยู่ของชาวภาคเหนือ โดยการทำร่มเชียงใหม่ถือกำเนิดขึ้นที่หมู่บ้านบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง เมื่อประมาณ 200 กว่าปีที่ผ่านมา และเป็นหัตถกรรมในครอบครัวของชาวบ้านบ่อสร้าง ที่นำชื่อเสียงมาสู่หมู่บ้าน ตั้งแต่หมู่บ้านบ่อสร้างยังไม่เป็นที่รู้จักและสนใจมากนัก (สุรเชษฐ์ เรื่องจันทร์, 2547)

ศูนย์อุตสาหกรรมทำร่มบ่อสร้าง เป็นหน่วยงานของเอกชนที่เป็นแหล่งการผลิตที่ใหญ่ที่สุดในหมู่บ้านบ่อสร้าง และจังหวัดเชียงใหม่ (สนั่น เข้มราช, 2550) ถูกจัดตั้งขึ้นในช่วงเวลาที่ชาวบ้านบ่อสร้างกำลังจะละทิ้งอาชีพการทำร่ม และหันไปประกอบอาชีพอื่น ๆ แทน โดยเฉพาะอาชีพการทำไม้แกะสลัก เนื่องจากมีผลกำไรมากกว่า แม้กระทั่งสหกรณ์การทำร่มจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นสหกรณ์การทำร่มที่จัดตั้งขึ้นแห่งแรกของประเทศไทย ก็มีการเปลี่ยนชื่อเป็น สหกรณ์การทำไม้แกะสลักและการทำร่มจังหวัดเชียงใหม่ ยิ่งทำให้ความสำคัญของอาชีพการทำร่มถูกลดลงไปด้วย แต่จากความต้องการอนุรักษ์ และส่งเสริมภูมิปัญญาของท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป จึงมีการรวมตัวของชาวบ้านกลุ่มหนึ่ง เพื่อก่อตั้งศูนย์รวมในการผลิตและจำหน่ายร่มบ่อสร้าง อันจะทำให้อาชีพการทำร่มยังคงดำรงอยู่ต่อไป โดยใช้ชื่อ “ศูนย์อุตสาหกรรมทำร่มบ่อสร้าง” ซึ่งคล้ายกับเป็นหน่วยงานของทางราชการ แต่ความจริงแล้ว การดำเนินการเป็นรูปแบบและการบริหารงานของเอกชนทั้งหมด โดยภายในศูนย์อุตสาหกรรม จะมีการแสดงขั้นตอนการผลิตครบทุกกระบวนการ ซึ่งอาศัยแรงงานจากภายในหมู่บ้านบ่อสร้าง และจากหมู่บ้านใกล้เคียง และภายในบริเวณยังมีการจัดตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้า เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกซื้อสินค้าได้ โดยสินค้าที่จำหน่ายจะมาจากการผลิต และรับจากร้านค้ารายย่อยอื่น ๆ ด้วย (กัญฉิกา บัวจิน, 2551: สัมภาษณ์) ดังนั้นการจัดตั้งศูนย์อุตสาหกรรมในครั้งนี้ จึงถือเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้านในท้องถิ่น สามารถยึดเป็นอาชีพหลักได้ นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งระบายสินค้าให้แก่ร้านค้ารายย่อย และช่วยยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของ

หมู่บ้านบ่อสร้าง ให้เป็นที่รู้จักและยอมรับในระดับประเทศอีกด้วย โดยในปี 2549 ที่ผ่านมา ทางศูนย์อุตสาหกรรมมีส่วนช่วยอย่างมาก ที่ทำให้หมู่บ้านบ่อสร้าง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวให้ความนิยมเป็นลำดับที่ 9 จากทั้งหมด 17 แห่ง โดยคิดเป็นร้อยละ 6.35 ของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ คิดเป็นจำนวน 354,985 คน/ปี มีค่าใช้จ่ายที่ใช้ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ 2,766.50 บาท/คน/วัน โดยในจำนวนนี้มีค่าใช้จ่ายสำหรับการซื้อของที่ระลึกจำนวน 275,607,372.13 บาท/ปี (ศูนย์บริการออกแบบสินค้าหัตถกรรม คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549: 12)

แต่จากปัญหาความผันผวนทางการเมือง เศรษฐกิจ ตลอดจนเงินบาทที่แข็งค่าขึ้น ในปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ เช่นเดียวกับกับจังหวัดเชียงใหม่ และหมู่บ้านบ่อสร้าง เพราะนักท่องเที่ยวจากภาคพื้นยุโรป อเมริกา รวมไปถึงนักท่องเที่ยวชาวไทย เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวกันน้อยลง (สนั่น เข้มราช, 2550) ทำให้รายได้ลดน้อยลงไปเรื่อยๆ จนร้านจำหน่ายบ่อสร้างบางแห่ง ต้องปิดตัวลงเพราะเกิดภาวะขาดทุน และหัน ไปประกอบอาชีพอื่นที่มีผลกำไรหรือสามารถเลี้ยงชีพได้แทน แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านบ่อสร้าง กำลังจะละทิ้งอาชีพการทำไร่ที่เป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้าน ไปอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งหากไม่มีการแก้ไขและช่วยเหลือแล้ว เหตุการณ์การละทิ้งอาชีพการทำไร่ก็ย่อมจะเกิดขึ้นอีกในอนาคต และในที่สุดอาชีพการทำไร่ก็จะเป็นอาชีพที่ทุกคนล้มเลิกกันไปเป็นที่สุด และความรู้ของศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์นี้ ก็จะสาบสูญและกลายเป็นเพียงประวัติศาสตร์ไปเท่านั้น ซึ่งจากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงเป็นที่สังเกตได้ว่าผู้ประกอบการในหมู่บ้านบ่อสร้าง จะสามารถบริหารจัดการ ให้ดำเนินอยู่ได้ในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจในปัจจุบันนั้น จำเป็นจะต้องมีการบริหารงานในทุก ๆ ด้านเป็นอย่างดี เหมือนกับศูนย์อุตสาหกรรมทำไร่บ่อสร้าง ที่สามารถดำเนินธุรกิจนี้มานานกว่า 30 ปี ก่อตั้งจากช่วงเวลาวิกฤติของหมู่บ้าน ผ่านการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคม และวิกฤติการณ์ต่าง ๆ มากมาย แต่ก็ยังคงสืบสานกิจการ และ สืบทอดความเป็นเอกลักษณ์ของเชียงใหม่ไว้ได้อย่างมั่นคง

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาพรวมของอุตสาหกรรมหัตถกรรมในจังหวัดเชียงใหม่ และการดำเนินงานของศูนย์อุตสาหกรรมทำไร่บ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ อันได้แก่ กลยุทธ์ของศูนย์อุตสาหกรรมทำไร่บ่อสร้าง และการดำเนินงานทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการตลาด การผลิต การจัดการ และการเงินการบัญชี โดยผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ จะนำเสนอแก่ประธาน และ คณะกรรมการ โครงการฟื้นฟูและพัฒนาหมู่บ้านหัตถกรรมบ่อสร้างเพื่อการท่องเที่ยว เพื่อนำไปใช้ในการส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการทำไร่ รวมถึงกิจการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในหมู่บ้านบ่อสร้าง ให้สามารถคงอยู่ได้ในภาวะเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมทางธุรกิจในปัจจุบัน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาภาพรวมของอุตสาหกรรมหัตถกรรมในจังหวัดเชียงใหม่ กลยุทธ์ และการดำเนินงานของศูนย์อุตสาหกรรมทำร่มบ่อสร้างจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรค ในการดำเนินงานของศูนย์อุตสาหกรรมทำร่มบ่อสร้างจังหวัดเชียงใหม่

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงภาพรวมอุตสาหกรรมหัตถกรรมในจังหวัดเชียงใหม่ และกลยุทธ์ รวมถึงการดำเนินงานทางด้านการตลาด การผลิต การจัดการ และการเงินการบัญชี ของศูนย์อุตสาหกรรมทำร่มบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่
2. ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงานทางด้านการตลาด การผลิต การจัดการ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และการบัญชีการเงิน ของศูนย์อุตสาหกรรมทำร่มบ่อสร้างจังหวัดเชียงใหม่
3. ทำให้ได้ข้อมูลสำหรับการนำไปปรับปรุง สนับสนุนและพัฒนาการดำเนินงาน ของผู้ประกอบการร้านค้าร่มในหมู่บ้านบ่อสร้างจังหวัดเชียงใหม่ และเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับผู้ที่จะประกอบธุรกิจประเภทนี้ต่อไป

1.4 นิยามศัพท์

ศูนย์อุตสาหกรรมทำร่มบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ หมายถึง ศูนย์อุตสาหกรรมทำร่มบ่อสร้าง ซึ่งเป็นศูนย์กลางการผลิตและจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมที่ใหญ่ที่สุดในหมู่บ้านบ่อสร้างและจังหวัดเชียงใหม่ โดยเน้นการผลิตและจำหน่ายร่มบ่อสร้าง ตั้งอยู่ที่ 112/2 หมู่ที่ 3 ตำบลตันเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

การดำเนินงาน หมายถึง การบริหารทางด้านการตลาด การผลิต การจัดการ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และการบัญชีการเงิน ของศูนย์อุตสาหกรรมทำร่มบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่

ปัญหาและอุปสรรค หมายถึง ข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นในการบริหารทางด้านการตลาด การผลิต การจัดการ และการเงินการบัญชี ของศูนย์อุตสาหกรรมทำร่มบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้ประกอบการที่นำสินค้ามาฝากจำหน่าย หมายถึง ผู้ดำเนินธุรกิจร้านค้าร่ม และของที่ระลึกต่าง ๆ ซึ่งนำสินค้ามาฝากจำหน่ายสินค้าที่ศูนย์อุตสาหกรรมทำร่มบ่อสร้าง